

กัณฑ์ที่ ๕๖ | การย่อย่อสงกลพุทธศาสนา ซึ่งมีมาในโอวาทปาฏิโมกข์

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ทน)

สุโข พุทธานุบุปฺปาโท สุขา สทฺธมฺมเทสนา สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี สมคฺคานํ ตโป สุโขติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก่ด้วย การย่อย่อสงกลพุทธศาสนา ซึ่งมีมาในโอวาทปาฏิโมกข์ สมเด็จพระผู้มีพระภาคตรัสทรงเทศนาว่า การ บังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าก็เป็นสุขนัก การแสดงธรรมของพระองค์เป็นสุข ความพร้อมเพรียงของหมู่ก็เป็นสุข ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร้าร้อนของท่านผู้พร้อมเพรียงทั้งหลายก็เป็น สุข อีกเหมือนกัน ทั้งสี่ข้อนี้เป็นความสำคัญนัก ซึ่งเราท่านทั้งหลายจงตั้งใจจำไว้ให้มั่นคง จะได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องร่องรอยของพุทธประสงค์สมเจตนาที่ได้เสียสละเวลามา บวชเป็นภิกษุสามเณร เป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระบวรพุทธศาสนา ไม่ให้เสียเวลาล่วงไปเสียเปล่าปราศจากประโยชน์ ทำตนของตนให้เป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนาเป็นลำดับไป

เริ่มต้นแห่งวาระพระบาลีว่า สุโข พุทธานุบุปฺปาโท การบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุข สุขา สทฺธมฺมเทสนา การแสดงสัทธรรมของพระองค์ก็เป็นสุข สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุขอีก สมคฺคานํ ตโป สุโข ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร้าร้อนของผู้มีความพร้อมเพรียงทั้งหลายเป็นสุข สี่ข้อนี้จะได้ชี้แจงแสดงไปเป็นลำดับๆ ไป

สุโข พุทธานุบุปฺปาโท ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้านั้นเป็นสุข อะไรเป็นพระพุทธเจ้า การบังเกิดขึ้นของมนุษย์นี้เป็นทุกข์ การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุข อะไรเป็นพระพุทธเจ้า ได้เกิดขึ้นทางไหน เป็นอะไร เกิดอย่างไร นี้เราจะรู้จักดังนี้ ถ้าเป็นแต่เพียงว่าความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุข เท่านั้นก็พอฟังได้ แต่ไม่รู้เรื่อง ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าท่านเกิดอย่างไร ต้องรู้จักความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่ได้สักเสวยกษัตริย์ เกิดเป็นพระพุทธเจ้าจริงนะๆ เกิดที่ต้นไม้ ศรีมหาโพธิ์ เกิดขึ้นในกายพระสิทธารถราชกุมาร ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างมนุษย์สามัญธรรมดา นี้มนุษย์สามัญธรรมดานี้มีพ่อแม่เป็นแดนเกิด ลูกอาศัยพ่อเป็นเหตุและอาศัยแม่จึงเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นเกิดไม่ได้แต่พระสิทธารถราชกุมารอยู่ใต้ควงไม้ศรีมหา โพธิ์ทีเดียว ทำพระพุทธเจ้าให้เกิดในกายพระสิทธารถราชกุมารได้ นี้แน่ะ พอเกิดขึ้นแล้วเป็นสุขนักทีเดียว ต่อแต่นี้ตั้งใจฟังเป็นลำดับไป

การเกิดขึ้นของมนุษย์ที่ได้อัตภาพเป็นมนุษย์แล้ว การเกิดขึ้นของมนุษย์ละเอียดอีก นี้เราเคยเกิดขึ้นเหมือนกัน เวลาฝันไปจึงเกิด ไม่ฝันไม่เกิดมนุษย์ละเอียดนะ เราฝันเกิดเป็นมนุษย์อีกคนหนึ่ง ไปทำหน้าที่ของใครก็ไปทำ ทำหน้าที่เสร็จแล้วก็ไป กายมนุษย์หยาบก็รับเอาเรื่องฝันนั้นมาเล่าให้กันฟัง ให้มารดาบิดาฟัง ให้สามีภรรยาฟังกัน เรื่องฝันของตัวที่เกิดขึ้นนั้น มนุษย์นอนหลับฝันไปแล้วก็เกิดขึ้นเป็นมนุษย์ละเอียด เกิดขึ้นจริงๆ นะ ไม่เกิดขึ้นเล่นๆ เกิดขึ้นปรากฏเป็นเนื้อเป็นตัวไปจับมือถือแขนกันได้ ไปพูดกันได้ ไปทำอะไรทำนาได้ ทำสวนได้ ค้าขายได้ ปกครองประเทศก็ได้ ทำข้าราชการงานเดือน

ได้ เพราะอ้ายกายผืนนั้นแหละ เราก็เคย เอาละ เมื่อเกิดขึ้นทางกายมนุษย์ละ ผืนเกิดขึ้นคนหนึ่ง
กายมนุษย์ละเอียดกายมนุษย์ละเอียดผืนเข้าอีก เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเป็นกายทิพย์ นี่เกิดเป็นทิพย์ภายใน
ภพ กายทิพย์ผืนเข้า เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายทิพย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียดผืนเข้าไปอีก เกิด
ขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายรูปพรหม กายรูปพรหมผืนเข้าอีก เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายรูปพรหม
ละเอียด กายรูปพรหมละเอียดก็ผืนเข้าอีก เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายอรูปรหมหยาบ กายอรูปร
พรหมหยาบก็ผืนเข้าอีก ก็เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายอรูปรหมละเอียด

กายอรูปรหมละเอียดผืน ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า กายธรรมองค์หนึ่ง ไม่ใช่คนหรือก ที่นี้ เกิด
ขึ้นอีกองค์หนึ่ง รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม สีเหมือนกับกระจกคั่นช่องส่องเงาหน้า นี่แน่
ตัวพระพุทธเจ้า กายอรูปรหมละเอียดผืนก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่ง เป็นกายธรรมเรียกว่าพระพุทธเจ้าที่
เดียว กายธรรมผืนเข้าอีก เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุ
ดอกบัวตูม กายธรรมละเอียดผืนเข้า เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเท่ากันนั้น เป็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕
วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระโสดาผืนเข้า เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า กายธรรมพระ
โสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระโสดาละเอียดผืนเข้า ก็เกิด
ขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า กายธรรมพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรม
พระสกทาคาผืนเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง
๑๕ วา กายธรรมพระสกทาคาละเอียดผืนเข้า ก็เกิดองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระอนาคา หน้าตัก
๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระอนาคาผืนเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า กายธ
รรมพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม นี่พระพุทธเจ้าทั้งนั้น กายธรรม
พระอนาคาละเอียดผืนเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า กายธรรมพระอรหัตต์ หน้าตัก ๒๐ วา สูง
๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระอรหัตต์ผืนเข้าก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า กายธรรมพระอรหัต
ต์ละเอียด

นั่นแน่เกิดเป็น ๑๘ องค์ แต่ว่า ๘ องค์ข้างต้นนะเป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กาย
ทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปรหม กายอรูปรหมละเอียด แปรกายนี้
เป็นกายในภพ แต่ว่าผืนก็เกิดได้เหมือนกันแบบเดียวกัน กายธรรมโคตรภู คือกายอรูปรหมละเอียด
ผืนเข้าก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่ง นั่น กายธรรมโคตรภู กายธรรมโคตรภูละเอียด กายธรรมโสดา กาย
ธรรมโสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา กายธรรมสกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา กายธรรมอ
นาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัตต์ กายธรรมพระอรหัตต์ละเอียด ๑๐ องค์นี้พระพุทธเจ้าทั้งนั้น ถ้า
เกิดขึ้นแก่ใคร ก็เป็นสุขเหลือเกิน ใครได้ใครถึงเป็นสุขเหลือเกิน กายธรรมนี้เกิดขึ้นแก่ใครเป็นสุขนักที่
เดียว เป็นสุขทุกคนถ้าได้ถึงพระธรรมแท้เกิดขึ้นในตัวของตัวเองนะ

จะแสดงวิธีเกิดของกายธรรมของกายพระพุทธเจ้า กายในภพแปรกายนั้นเป็นแบบเดียวกัน กายธรรม
โคตรภู เมื่อเป็นกายธรรมโคตรภูแล้ว ใจกายธรรมโคตรภูก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็น

กายธรรมโคตรภู พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธรรมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ ก็เห็นดวงเท่ากัน หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญาดวงเท่ากัน หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมละเอียดยุคหนึ่งอยู่ศูนย์กลางกายธรรมโคตรภูละเอียดยุค ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภูละเอียดยุค วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธรรมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม นี้เป็นพระอรหันต์ บังเกิดไปอย่างนี้เป็นลำดับจนตลอด ๑๐ กาย ถึงพระอรหันต์ นี้ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ นี้ตามข้อปฏิบัติของแท้

ถ้าทางปริยัติเล่า พวกกันไปอีกเรื่องหนึ่ง ตามประวัติพระพุทธเจ้าท่านสร้างบารมี ๔ อสงไขยแสนกัปปี ๘ อสงไขยแสนกัปปี ๑๖ อสงไขยแสนกัปปี สร้างบารมีไป เป็นมนุษย์ก็สร้างบารมีไป กว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าต้องสร้างบารมีเต็ม ๓๐ ทศ เมื่อพูดถึงบารมี ๓๐ ทศเต็มแล้ว ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าต้องไปบำเพ็ญเพียรเป็นพระสิทธารถราชกุมารที่เดียว กว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า ๖ ปี ไปทรมานร่างกาย ๖ ปี เมื่อได้เป็นพระพุทธเจ้าได้ต้นศรีมหาโพธิ์ เสวยวิมุตติสุขอยู่ที่มหาสถาน ๗ แห่งนั้น ๔๙ วัน ครบ ๔๙ วัน ก็ออกโปรดพระปัญจวัคคีย์ นี้ตามหลักของพระปริยัติไปดังนี้ แต่ว่าความประเสริฐขึ้นของพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นได้ดังกล่าวแล้วข้างต้น นั้นเป็นความบังเกิดของพระพุทธเจ้า

เมื่อเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว สุขไหมล่ะ ถ้ามาน เมื่อเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นแล้วท่านบอกว่ามันสุขเหลือเกิน อยู่ในมหาสถานทั้ง ๗ แห่ง เสวยวิมุตติสุขอยู่แห่งละ ๗ วันๆ รวม ๔๙ วัน ได้รับความสุขอยู่ได้ต้นศรีมหาโพธิ์ ไม่ได้มีทุกข์เลย เป็นพระพุทธเจ้าก็ไม่มีทุกข์เลย สุขส่วนเดียว ออกโปรดเวไนยสรรพสัตว์ ไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็ดำริแต่ในพระทัยว่าเราจะเดินไปด้วยอย่างพระบาท หรือว่าเหาะไปในอากาศ หรือว่าจะดำดินไป ที่เราจะไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ ประเพณีของพระพุทธเจ้าแต่ปางก่อนๆ นั้นไปกันอย่างไร หรือว่าประเพณีของพระพุทธเจ้าในอนาคตจะไปกันอย่างไร ประเพณีของพระพุทธเจ้าในปัจจุบันนี้จะไปกันอย่างไร ก็อ่านไม่ออกเหมือนกัน แล้วก็ปล่อยกรรมกายละเอียดยุค กายพระพุทธเจ้า ไปทูลถามพระพุทธเจ้าเป็นความลับ ว่าเขาทำกันอย่างไร พระพุทธเจ้านั้นก็บอกบอกตรงๆ นั้นแหละ ไปทางไหนเป็นประโยชน์ จะเหาะไปเป็นประโยชน์ ก็เหาะไป จะทรงดำเนินไปด้วย

อย่างพระบาทเป็นประโยชน์ ก็ทรงดำเนินด้วยอย่างพระบาทไป ถ้าจะดำเนินไปโผล่ขึ้นในที่นั้นเป็นประโยชน์ก็ดำเนินไป

พระองค์ก็มาส่งดูประโยชน์ว่าจะไปทางไหน ก็เห็นปรากฏชัดว่า เราดำเนินไปด้วยอย่างพระบาท จะไปพบปัจฉิมสาวกของเรา จะเป็นประโยชน์แก่ปัจฉิมสาวก จะได้เป็นปัจฉิมสาวกในภายหลัง จะเป็นเมื่อไร ก็ปรินิพพานทีเดียวใกล้นิพพานทีเดียว จะต้องดำเนินไปด้วยอย่างพระบาทอย่างมนุษย์ธรรมดาทีเดียว เมื่อทรงดำเนินไปด้วยอย่างพระบาท ทรงเปล่งฉัพพรรณรังสี รัศมี ๖ ประการทีเดียว อัศจรรย์นักทีเดียว ดำเนินไปนั้น สว่างไสวรุ่งโรจน์โชตินาการ เทวดามีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ เปล่งรัศมีมาเท่าใดก็สู้พระจอมไตรไม่ได้นกในอากาศละหยุคเขี้ยว หยุคมอง สรรพสัตว์วิบาท จตุบาท สี่เท้า สองเท้า เดินไปอยู่ในพื้นแผ่นดินนั้น เห็นพระองค์แล้วตะลึงตามกันไปหมด ลืมเคี้ยวหญ้าทีเดียว หากว่าวางก็หันหลังมองอยู่นั้นแหละ นกเขาก็หันหลังมองกันอยู่นั้นแหละ ไม่ต้องกินอาหารกันละ ดูพระรัศมี ชมพระรัศมีเพลินเขี้ยว มนุษย์คนใดไปเห็นเข้าตกอกตกใจทีเดียว ปัจฉิมสาวกของพระองค์อุภาชิวโกเห็นเข้าตะลึงทีเดียว นี่มนุษย์หรือเทวดา หรือเทพยเจ้าศักดิ์สิทธิ์ใดๆ หนอมาปรากฏเช่นนี้ เข้าใกล้เข้าไปแล้ว ไปพบเข้าแล้ว ได้กึ่งทางที่จะไปถึงป่าอสิปตนมฤคทายวัน ตกใจ เข้าไปใกล้ถามพระองค์ว่า พระองค์นะ ใครเป็นศาสดาของพระองค์ พระองค์รู้อะไรอย่างไร ปฏิบัติมาอย่างไรหรือจึงรัศมีกายได้อย่างนี้ ก็ทรงรับสั่งว่าใครจะเป็นครูของเรา เราเป็นสรรพพญานาค เราสู้ของเรา เราเห็นของเราเอง อุภาชิวโกไม่เชื่อ สั่นหัว แลบลิ้น แล้วก็หลีกไปเสีย ไม่เชื่อ ถึงไม่เชื่อก็เป็นนิสัยติดตัวไปแล้ว จะไปถามพระองค์เมื่อใกล้จะนิพพาน

พระองค์ก็ทรงเสด็จเป็นลำดับไป ถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เพราะพระรัศมีของท่านแปลกประหลาด อัศจรรย์ไม่เหมือนแต่ก่อน พระปัญจวัคคีย์นัดกันแล้วว่าถ้าเห็นแล้วจะไม่ลุกขึ้นรับ จะไม่ต้อนรับด้วยประการทั้งปวง จะไม่นับถือละ แต่พอพระสิทธารถราชกุมารใกล้เข้าไปตะลึงกันไปหมด อดไม่ได้ บ้างหยิบขันน้ำ ผ้าเช็ดเท้าตักน้ำล้างเท้าให้กลุ่มไป เมื่อถวายเสร็จแล้วพระองค์ก็ประทับนั่งที่สมควร โปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เมื่อยังไม่ได้รับธรรมเทศนา สุขทุกข์เหมือนมนุษย์ธรรมดาเป็นทุกข์มาก เป็นสุขน้อย แต่ว่าพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มีศีล มีสมาธิมั่นคงอยู่ในชั้นธัมมทานแล้ว พระศาสดาจารย์เมื่อไปถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ กำลังจะตรัสธรรมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เรียกปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เข้ามาสู่ที่เฝ้า พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็มาพร้อมกัน มาพร้อมแล้วก็ตรัสว่า เทว เม ภิกขเว อนุตา ปพฺพชิตน น เสวิตพฺพา ที่สุดทั้งสอง บรรพชิตไม่ควรเสพ กามสุขัลลิกานุโยคเป็นที่สุดข้างหนึ่ง อตตกิลมณานุโยคเป็นที่สุดอีกข้างหนึ่ง กามสุขัลลิกานุโยคเป็นของเลว ทิโน เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไปจากข้าศึกคือกิเลสไม่ได้ ความฉิบหายไซ้ประโยชน์ตั้งกำกับอยู่แล้วในกามสุขัลลิกานุโยคนั้น ถ้าไปประสพกามสุขัลลิกานุโยค ไปประกอบด้วยกามสุขัลลิกานุโยคละก็ลงท้ายก็พินาศคือตายจากกันเหมือนกัน ใ้ปรากฏดังนี้ไม่สุข เป็นทุกข์ทั้งนั้น ส่วนอตตกิลมณานุโยค ประกอบตนให้เนื่องด้วยการให้ความลำบากแก่ตน เป็นทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไปจากข้าศึกคือกิเลสไม่ได้ และความฉิบหายไซ้ประโยชน์ตั้งกำกับอยู่ด้วยเหมือนกัน ไม่พ้นเป็นทุกข์ทั้งนั้น กามสุขัลลิกานุโยค

ประกอบตนให้เนื่องด้วยกาม รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ไม่ขาดสาย อตตกิลมถานุโยคประกอบตนให้
ทุกข์ยาก ลำบาก ทรมานร่างกาย หาบทราย ตากแดด ย่างไฟ เอาไม้เคาะหน้าแข้งเพื่อจะดับความ
กำหนดยินดี อยู่ในป่าในดงในดง กำหนดขึ้นมาเวลาไร ต้องทำอย่างนั้นเสมอไป นี่ก็เป็นอตตกิลมถ
านุโยคแท้ เดือดร้อนจริงๆ ไม่รับความสุข

พระองค์ทรงแนะนำพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ไม่ให้ประกอบด้วยกามสุขัลลิกานุโยค และอตตกิลมถานุโยค
ให้ดำเนินด้วยมัชฌิมาปฏิปทา ปฏิบัติเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดทั้งสองอย่าง คือกามสุขัลลิกานุโยค
อตตกิลมถานุโยค

ข้อปฏิบัติเป็นกลางเป็นไฉน เห็นชอบ ดำริชอบ กล่าววาจาชอบ ทำการงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ระลึก
ชอบ ตั้งใจไว้ชอบ ประกอบด้วยอวัยวะ ๘ ประการ จัดลงเป็น ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้มันอยู่ใน
ศีล สมาธิ ปัญญา พระปัญจวัคคีย์รู้จักศีลแล้ว รู้จักสมาธิแล้ว แต่ว่าปัญญายังไม่รู้จัก เมื่อยังไม่รู้จัก
ปัญญา พระองค์ทรงแนะนำพระปัญจวัคคีย์ให้รู้จักทาง แสดงสังขารทั้ง ๔ อริยสังขารทั้ง ๔ ให้ฟัง
ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ว่าทุกข์นี้แหละเป็นของทำให้ยาก เหตุ
เกิดทุกข์นั้นแหละเป็นของทำให้ยาก แต่ว่าเป็นของจริง เหตุเกิดทุกข์นั้นแหละเป็นของทำให้ลำบาก ก็
เป็นของจริง ความดับทุกข์ ก็เป็นของจริง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ก็เป็นของจริง ของจริงเหล่านี้
แหละแสดงเป็นส่วนๆ ไป ทุกข์เป็นของจริง ควรกำหนดรู้และได้กำหนดรู้ไว้แล้ว เหตุเกิดทุกข์เป็นของ
จริง ควรละ ได้ละแล้ว ความดับทุกข์เป็นของจริง ควรกระทำให้แจ้ง ก็ได้ทำให้แจ้งแล้ว ข้อปฏิบัติให้
ถึงความดับทุกข์ที่เป็นของจริง นั้นควรเจริญ ก็ได้เจริญแล้ว ทรงแสดงสังขารทั้ง ๔ โดย สังขญาณ
กิจญาณ กตญาณ เช่นนี้ พระปัญจวัคคีย์รู้ เข้าใจฟังออกทีเดียว เมื่อฟังออกแล้ว เมื่อจบพระธรรม
เทศนาของพระจอมไตรแล้ว พระปัญจวัคคีย์เปล่งวาจาว่า อายสมโต โทณฺหณฺณสุส วิรชํ วิตมฺลํ ฐมฺม
จกฺขุ อุทฺปาที ความเห็นธรรมปราศจากธุลีและมลทินได้เกิดขึ้นแก่ผู้มีอายุชื่อว่า อัญญาโกณฑัญญะ
ยงฺกิ ญฺจิ สมฺมุทฺถมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธมฺมํ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความเกิดขึ้นสิ่งนั้นย่อมมีความดับไปเป็น
ธรรมดา มีเกิดมีดับอยู่เท่านั้นหมดทั้งสากลโลก เกิดดับทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่าสังขารเกิดดับทั้งนั้น จะเป็นกาย
สังขารก็เกิดดับ จะเป็นวจีสังขารก็เกิดดับ จะเป็นมโนสังขารจิตตสังขารก็เกิดดับ หรือจะเป็นปุณฺณญานี
สังขารก็เกิดดับ จะเป็นอุปฺปญฺญาภิสังขารก็เกิดดับ เป็นอเนญฺญาภิสังขารก็เกิดดับ เห็นจริงไปหมด ทั้ง
สากลโลกมีเกิดดับเท่านั้น เห็นความเกิดดับตามความเป็นจริงของเรื่องที่จริง พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕
เมื่อเห็นจริงเช่นนี้ได้บรรลุมรรคผล ได้บรรลุถึงธรรมกาย พระอัญญาโกณฑัญญะได้เห็นธรรมกาย
ก่อน มีตาเห็นธรรมแล้ว เห็นด้วยตาธรรมกาย ฐมฺมจกฺขุ เห็นด้วยตาธรรมกายที่ปราศจากมลทิน เห็น
ชัดทีเดียว พระองค์ผู้ทราบชัดว่า ปัญจวัคคีย์อัญญาโกณฑัญญะได้เห็นแล้วพิจารณาเป็นลำดับไป ให้
พระปัญจวัคคีย์เข้าเนื้อเข้าใจ พระปัญจวัคคีย์เข้าเนื้อเข้าใจแล้ว ก็ได้บรรลุเป็นลำดับ ขึ้นไป บรรลุ
โสดา สกทาคาอนาคา อรหัตเป็นลำดับ เหมือนกับพระศาสดา และทั้ง ๔ องค์นั้นก็บรรลุเป็นลำดับ
ไป เห็นเหมือนพระจอมไตรหมด เป็นพระอรหันต์ ๖ องค์ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับพระศาสดา เห็นเป็น
เหมือนกันหมด

นี่พระปัญจวัคคีย์ได้บรรลุเห็นธรรมเหมือนพระศาสดาแล้ว สุขเหมือนพระศาสดาแบบเดียวกัน สุขแบบเดียวกันทีเดียว ไม่คลาดเคลื่อน ทั้ง ๕ องค์เป็นสุขเหมือนกันหมด ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ตัดกิเลส เป็นสมุจเฉตพหุทานเหมือนพระศาสดาจารย์ เมื่อพระองค์ปลุกพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ตื่นขึ้นเหมือนพระองค์แล้ว พระปัญจวัคคีย์ที่ได้รับความสุขเช่นนี้เพราะอะไร เพราะพระธรรมเทศนาของพระศาสดาเป็นสุขเหมือนพระองค์ เหมือนกันแบบเดียวกัน นี้สุขา ธมฺมเทศนา ทางสงบสุข ได้เข้าถึงซึ่งความสงบ เป็นพระอรหันต์ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉตพหุทานเช่นนี้ได้ เมื่อได้ถึงซึ่งความสุข สุขได้เพราะพระธรรมเทศนาของพระศาสดานี้ตรงกับ บาลีว่า สุขา ธมฺมเทศนา การแสดงธรรมการได้สดับธรรมหรือแสดงธรรมเช่นนี้เป็นสุข พระองค์ได้ทรงแสดงธรรม ปัญจวัคคีย์ได้สดับธรรม ได้บรรลุมรรคผลสมมาตปรารธนา จึงได้เป็นเหมือนพระบรมศาสดาเรียกว่า สุขา สทุมฺมเทศนา

สุขา สงฺขมฺมสุต สามคฺคี ความพร้อมเพรียงเป็นสุข ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข จะเป็นคฤหัสถ์ก็เป็นสุข แต่ว่าอาศัยเพราะความพร้อมเพรียงของหมู่ภิกษุสามเณรเป็นสุข อาศัยความพร้อมเพรียงของหมู่คฤหัสถ์เป็นสุข อุบาสกอุบาสิกาพร้อมเพรียงกันเป็นสุข เป็นสุขนัก ถ้าว่าไม่พร้อมเพรียงกันไม่เป็นสุข หาสุขที่ไหนไม่ได้หมดทั้งประเทศชาติ หมดทั้งศาสนา สุขที่ความพร้อมเพรียงกัน เหมือนมนุษย์หญิงชายหมดทั้งประเทศไทยพร้อมเพรียงกัน เชื้อพึงตามผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านได้บังคับบัญชาเป็นไปอย่างไรก็ตามผู้ใหญ่ไป ตามหัวหน้าไป ก็เป็นสุขซิคะ จะไปทางไหนก็เหมือนฝูงนก หัวหน้าฝูงบินนำหน้าไปอย่างไร แล้วก็ลูกน้องก็ตามแถวเป็นฝูง ฝูงใหญ่ ใหญ่เท่าไรก็เป็นสุข เมื่อเป็นฝูงใหญ่เช่นนั้นปราศจากอันตราย พร้อมเพรียงอย่างนั้นปราศจากอันตราย เพราะมันพร้อมกัน เรื่องพร้อมกันแล้ว เมืองไทยมันพร้อมกันอยู่แล้ว ก็สามัคคีพร้อมเพรียงกันดีแล้ว ข้าศึกตีไม่แตกจะไปแย่งเอาเมืองนั้นไม่ได้ เหมือนกันหมู่ภิกษุพร้อมเพรียงกันอยู่แล้ว ไม่แตกหมู่กันอยู่แล้ว ตีก็เสียเหนื่อทำอะไรไม่ได้ อุบาสกอุบาสิกาพร้อมเพรียงกันอยู่แล้ว ใครทำอะไรไม่แตก หักรานไม่ได้ ข่มเหงกันไม่ได้ เพราะหมู่ไม่แตกจากกัน

ในเรื่องนี้ เมืองเวสาลี เจ้าจิจฉวีปกครองอยู่มาก มากนัก เพราะพร้อมเพรียงกันจริงๆ พระเจ้าอชาตศัตรูพยายามไปรบเมืองเวสาลีจะเอามาเป็นเมืองขึ้นของตน ไปตีถึง ๑๑ ครั้ง ไม่แตกสักทีหนึ่ง ไม่เป็นอันตราย ไม่แพ้พระเจ้าอชาตศัตรู มีชัยเสมอไป พระเจ้าอชาตศัตรูเห็นว่าเมืองเวสาลีมีความพร้อมเพรียงนัก เราไปรบสู้ไม่ได้ ทำอย่างไรหนอเราถึงจะสู้ได้ ไปทูลถามพระบรมศาสดาว่า พระพุทธเจ้าข้า เมืองเวสาลีนี้เขาพร้อมเพรียงกันนั้น ข้าพระพุทธเจ้ายกกองทัพไปตีถึง ๑๑ ครั้ง แล้วไม่เป็นอันตราย ไม่ได้ชัยชนะเสียที จะได้ชัยชนะด้วยวิธีใดพระเจ้าข้า เอาซิ ไปถามพระศาสดาเข้าตรงอย่างนี้ ถ้าพระศาสดาทรงรับสั่งออกไป เมืองเขาก็แตก เป็นโทษต่อพระองค์ละซี ก็ไม่ทรงรับสั่งอะไรออกไป รับสั่งเป็นกลาง เมืองไหนหมู่ไหนพวกไหนเขาสამัคคีกลมเกลียวกันอยู่แล้ว เมืองนั้นหมู่นั้นพวกนั้นเขาก็มีกำลังมาก ทำอะไรเขาก็ไม่ได้ พอพระองค์ทรงรับสั่งเท่านั้น ปล่อยวัสสการพราหมณ์เข้าไปทีเดียวให้วัสสการพราหมณ์ เข้าไปเป็นหนอนบ่อนไส้ ไม่ได้ปล่อยเข้าไปเป็นธรรมดานะ

ตีวัสการพราหมณ์เสียหลังเป็นกะพจนเขียว บวมทั้งเนื้อทั้งตัว หลังเป็นกะพจน วัสการพราหมณ์ก็ ร้องไห้ก้เขียว เจ้านายเขาไล่ส่ง เขาไม่เลี้ยงแล้ว เขาตีเสียปนปีหมด ไปให้เจ้าลิจฉวีรักษา เจ้าลิจฉวี เออ นี่มันทำลายกันจริงไม่คบกันจริง ตีกันจริง เอาไป รักษาหายเรียบร้อยแล้ว เจ้าลิจฉวีถึงเวลาเข้า ประชุมกันแล้ววัสการพราหมณ์ก็ไปด้วย แต่ว่าไปทางโน้นบ้างทางนี้บ้าง คะเนพร้อมกันดีแล้ววัสการ พราหมณ์ก็เข้าไปพูดกับหูเจ้าองคิโน้นบ้างองค์นี้ บ้าง แกเป็นมหาอำมาตย์ผู้ใหญ่ เจ้าลิจฉวีทางโน้น เห็นว่าวัสการพราหมณ์พูดเช่นนั้นแล้ว ก็สงสัยว่าจะพูดเรื่องอะไรกัน วัสการพราหมณ์ที่ไปพูดกับท่าน ณะพูดเรื่องอะไรกัน เจ้าลิจฉวีก็ว่าเปล่านี่ ไม่ได้พูดเรื่องอะไรกัน ก็เข้าไปพูดกับหู ได้ยินนี้ แต่ว่าอยู่ คนละทาง ที่นั้นเป็นวงใหญ่ พูดอย่างนั้นแล้ว เอ้า ก็สงสัยตะหงิดใจอยู่แล้ว ทีหลังวัสการพราหมณ์ไป ทางโน้นอีก ทางนี้ก็ถามว่า ทางนี้พูดอย่างนั้นเหมือนกัน ก็เปล่าอีกนั่นแหละ รอบๆ ไป หนักเข้าก็กิน ใจกัน เจ้านะพอกินใจก็เกิดแตกสามัคคีกัน พอแตกสามัคคีกันดี วัสการพราหมณ์ก็ถือหนังสือลับถึง พระเจ้าอชาตศัตรูยกทัพได้แล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูยกทัพเข้าไปคราวนี้ก็ลอยชายเข้าเมือง เจ้าเหล่านั้ นไม่เอาหนุนาตาใส่แล้วในการรักษาดูแลปกครองอำนาจ แตกสามัคคีกันเสียหมดแล้ว

นี่ภิกษุสามเณรหมู่เดียวกันพวกเดียวกันไม่ลงรอยกัน หมุ่หนึ่งพวกนั้นไม่เจริญต่อไป อุบาสกอุบาสิกาอยู่ วัดเดียวกัน พวกเดียวกัน ประพฤติปฏิบัติไม่ลงรอยกัน แ่งแย่งกันอยู่คนละทางสองทาง หมุ่อุบาสิกา พวกนั้นไม่มีความเจริญต่อไป จะมีความเสื่อมเป็นเบื้องหน้า เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว ก็ว่าสามัคคีนั้น เองเป็นตัวสำคัญ ถ้าไม่มีสามัคคีแล้วละก็แตกแยกเป็นแน่ ไม่ต้องสงสัย ไม่เจริญแท้ทีเดียว ถ้าต้องการ ความเจริญแล้ว บ้านเรือนก็ดี หมุ่ธนบดี หมุ่เศรษฐีที่ดีต้องมีสามัคคี ถ้าในหมู่เศรษฐีไม่ลงรอยกันแล้ว ละก็ไม่เข้าเศรษฐีนี้จะเตียนไปหมด หรือหมุ่บ้านเรือน ในท้องไร่ท้องนาที่ดี ในสวนที่ดี ในข้าราชการที่ดี หมุ่ไหนบ้านไหนไม่ลงรอยกันอยู่ พ่อแม่ไม่ลงรอยกับลูก ลูกไม่ลงรอยกับพ่อแม่ ข้าทาสนับบริษัทรवारไม่ ลงรอยกันแล้วละก็ ไม่เข้าละบ้านนั้นต้องร้าง ไม่ร้างก็ต้องแตกสลายต้องฉิบหาย ต้องปนปี เพราะมัน แตกสามัคคีกันเสียแล้ว ไม่เป็นสามัคคีกัน ข้อนี้เป็นสำคัญนะ ไปดูก็ได้ ถ้าบ้านไหนทะเลาะกันระหอง ระแหงกันอยู่แล้วละก็ อ้ายบ้านนี้ต้องทะเลาะ อุบาทว์ เกิดขึ้นแล้ว อ้ายความไม่รวมสามัคคีไม่ลงรอย กันนั้นแหละอุบาทว์เกิดขึ้นแล้ว มันต้องร้างแน่ มันจะต้องแยกทะเลาะกันแน่ ผัวเมียสองคนก็พยากรณ์ ได้ ลงไม่ลงรอยกันแล้วก็บ้านนี้ไม่ต้องอยู่ด้วยกันละ แตกทะเลาะแน่ เพราะไม่ลงรอยแล้วนี่ แตก สามัคคีแล้วนี่ นี่เป็นข้อสำคัญนะจำไว้

ถ้าจะมองหาความเจริญ มุ่งความเจริญละก็ต้องมันสามัคคี สร้างสามัคคีไว้ ถ้าว่าทำลายสามัคคีแล้ว ละก็ เป็นอันแตกทะเลาะแน่ ต้องแยกจากกัน ลูกเต่าก็ต้องแยกไป ฟีน้องวงศาคณาญาติอยู่รวมกันไม่ ได้ อัดคัตขัดสนขึ้นอีก เพราะความไม่สามัคคีนั้นมันฆ่าเสียแล้วทำลายเสียแล้วนี่แหละตัวอุบาทว์จำไว้ เถอะ ที่เขาเรียกว่า บาดรแตกเข้าบ้านละ นี่แหละบาดรแตกเข้าบ้านละ หรือเรียกว่ากาลกิณีอยู่บ้านนี้ แหละ อ้ายแตกสามัคคีนั้นแหละเป็นตัวกาลกิณี ให้จำไว้เป็นตำรับตำรา ถ้าต้องการความเจริญต้อง พร้อมเพรียงซึ่งกันและกัน น้ำหนึ่งใจเดียวกันนั้นแหละจึงจะเจริญได้ เมื่อเมืองเจ้าลิจฉวีถูกพระเจ้าอชา ตศัตรูลอยชายเข้าเมืองปกครองเสียแล้ว แตกไปเช่นนี้ เพราะแตกสามัคคี ตามที่พระศาสดาทรงรับสั่ง

ว่า บ้านไหน เมืองไหน หมู่ใดพวกใด เขายังมีความสามัคคีกันอยู่ ตราบนั้นเขาก็มีกำลังวังชามาก ทำอันตรายเขาไม่ได้ นี่ต้องอยู่ในความสามัคคีนี้ จำไว้นะ จำไว้เป็นตำรับตำราดังนี้ ไม่จำเป็นต้องเวียนว่ายตายเกิด มันจะต้องไปบ้านโน้นบ้านนี้ อยู่บ้านโน้นบ้านนี้มา บ้านไหนถ้าแตกสามัคคีกันแล้วละก็มันจะทะเลาะอยู่แล้ว เดียวก็ไปทีเดียว ถ้าบ้านไหนสามัคคีกลมเกลียวกันดี มีผู้หลักผู้ใหญ่เกรงกันอยู่ ไม่เป็นไร บ้านนี้ยังเจริญอยู่ ให้จำหลักอย่างนี้นะ วัดก็เหมือนกัน จะไปอยู่วัดใดวัดหนึ่ง ถ้าวัดนั้นไม่สามัคคีอย่าเข้าไปนะ อย่าไป ถ้าไปเป็นได้รับทุกข์ ถ้าสามัคคีกันอยู่ พร้อมเพรียงกันอยู่ละก็เข้าไปเถอะ เป็นสุขทีเดียว ให้รู้จักหลักดังนี้ สุขา สงขสุส สามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ถ้าว่าไม่พร้อมเพรียงของหมู่เป็นอย่างไร ถ้าเราไปอยู่เป็นทุกข์ เป็นทุกข์ทั้งนั้น

ความพร้อมเพรียงของหมู่ เมื่อสาวกของพระบรมศาสดาได้บรรลุพระอรหันต์สมุจเฉตพหุทานแล้ว แค่ว่าพระสภาคามรรคผล ท่านก็ปรองดองกัน อยู่ในเรื่องพระสภาคามรรคผล แค่ว่าพระอรหันต์ท่านปรองดองกันอยู่ในพวกพระอรหันต์ แค่ว่าพระอนาคามรรคผล ท่านก็ปรองดองกันอยู่ในเรื่องพระอนาคามรรคผล แค่ว่าพระโสดามรรคผล ท่านก็ปรองดองกันอยู่ในเรื่องพระโสดามรรคผล ท่านเหล่านี้ไม่เถียงไม่แก่งแย่งกัน มีความเห็นร่วมกัน เสมอกันหมด พระองค์จึงได้ทรงรับสั่งว่า ภควโต สาวกสงฺโฆ นี้แหละเป็นสาวก พวกของพระตถาคตเจ้า พวกที่ยังแก่งแย่งกันอยู่ไม่ใช่พวกของพระตถาคตเจ้า เลิกแก่งแย่งแล้วเป็นพวกของพระตถาคตเจ้าทีเดียว หมู่ ภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาต้องการความสุขก็ให้สามัคคีกลมเกลียวกันได้ อย่าแตกแยกจากกันและกัน ถ้าแตกแยกจากกันและกันแล้วละก็เป็นทุกข์ ถ้าไม่แตกแยกจากกันแล้วก็เป็นสุขทีเดียว นี้ สุขา สงขสุส สามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข สมุคคานํ ตโป สุขิ ตโป ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อน สมุคคานํ แห่งผู้พร้อมเพรียงทั้งหลาย สุขิ เป็นสุข ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนของผู้พร้อมเพรียงทั้งหลาย เมื่อพร้อมเพรียงกันแล้วเป็นอย่างไร ก็ประพฤติทำลายกิเลสกันทั้งนั้น ไม่ทำอะไรประพฤติทำลายกิเลสเหมือนกัน ทำลายกิเลสมีความเพียรเหมือนกัน ถ้าว่าเพียรตั้งต้นแต่ศีล ทำศีลให้บริสุทธิ์เหมือนกัน เข้าถึงสมาธิก็ทำสมาธิให้บริสุทธิ์เหมือน เข้าถึงปัญญา ก็ทำปัญญาให้บริสุทธิ์ใสเป็นเพชร เป็นกระจกคั่นฉ่องส่องเงาหน้าอยู่รู้เข้าไปหรือเข้าถึงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็ให้บริสุทธิ์เหมือนกัน เมื่อบริสุทธิ์เหมือนกันเช่นนี้แล้ว รักความบริสุทธิ์เหมือนกันเช่นนี้แล้ว รักความบริสุทธิ์เสมอกัน ไม่ให้ขาดตกบกพร่องกว่ากันและกันใครบริสุทธิ์แค่นั้นก็รักษาแค่นั้นไป ที่ยังไม่ได้ยังไม่เห็นก็ทำความบริสุทธิ์ไป ให้เข้าถึงบริสุทธิ์เหมือนเขาไป ไม่แก่งแย่งไม่ก้าวร้าวเกะกะ

ดังอุบาสกอุบาสิกาในวัดเช่นนี้ เขาทำกรรมกายกันให้มีให้เป็นขึ้น ทำศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะกัน โน่นไปเอาเจ้าทรงผีสิงมาเล่นอีกแล้ว เอาเจ้าทรงผีสิงมาใส่ในหมู่เข้าแล้ว ไปบนเจ้าบนผีเข้าอีกแล้ว เอาอีกแล้ว พวกนี้แหละพวกแก่งแย่งละ ความเห็นแตกต่างออกไปแล้ว จะทำลายหมู่สามัคคีให้ทะเลาะไปแล้ว เอาเรื่องผีเรื่องเจ้าเข้ามาอีกแล้วก็นั่นคนนอกเรื่อง มันคนของมาร เขาส่งมาในหมู่ ไม่ให้ความพร้อมเพรียงเกิดขึ้น ถ้าพร้อมเพรียงเกิดขึ้นมันก็จะสุขเสีย ไม่ให้มี ไม่ให้เพียรถูก

ต้องร่ำรอยความประสงค์ทางพระพุทธศาสนาไปให้ไปทางเหลวไหลเสีย ให้ไปทางเพลงของโลกไป
อย่างนี้เป็นทุกข์ ไม่ใช่เป็นทุกข์แต่เท่านั้น นั่นเขาทำลายทางมรรคผลกัน ศิล สมาธิ ปัญญา วิมุติ
วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าไปขอห่วยขอไปกันเข้าแล้ว จะเอาเบอร์หนึ่งสักทีเถอะ เราจะได้เลิกยาก
เลิกจนกันเสียทีหนึ่ง เอาละซี ทีนี้พวกนั่งสมาธิทำทางมรรคผล ศิล สมาธิ ปัญญา ก็เลยไปมองดู
ลอตเตอรี่เข้าแล้ว อ้ายนี้เอาอีกแล้ว เดือดร้อนอีกแล้ว จะทำลายสามัคคีแล้ว ทำลายสามัคคีอีกแล้ว
พวกนี้พวกพญามาร ขวางเข้ามาอีกแล้ว ให้รู้จักหลักอย่างนี้นะ สมคุดาน ตโป สุขุ ความเพียรเครื่อง
ยังกิเลสให้เราร้อนของผู้มีความพร้อมเพรียง จบไปในเพลงเดียวกันนะ สุขุ เป็นสุขนัก เมื่อรู้จักหลักนี้
จำไว้เป็นหลักเป็นประธาน ที่ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลีคือความเป็นสยามภาษา ตามมตยาคิ
บายพอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจน
อวสานนี้ สทา โสตุถิ ภาวนตุ เต ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสมิสรใน
สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติว่ายุคดิตรรมิกถา โดยอรรถ
นิยมความเพียงเท่านี้ เอว ก็มีด้วยประการฉะนี้